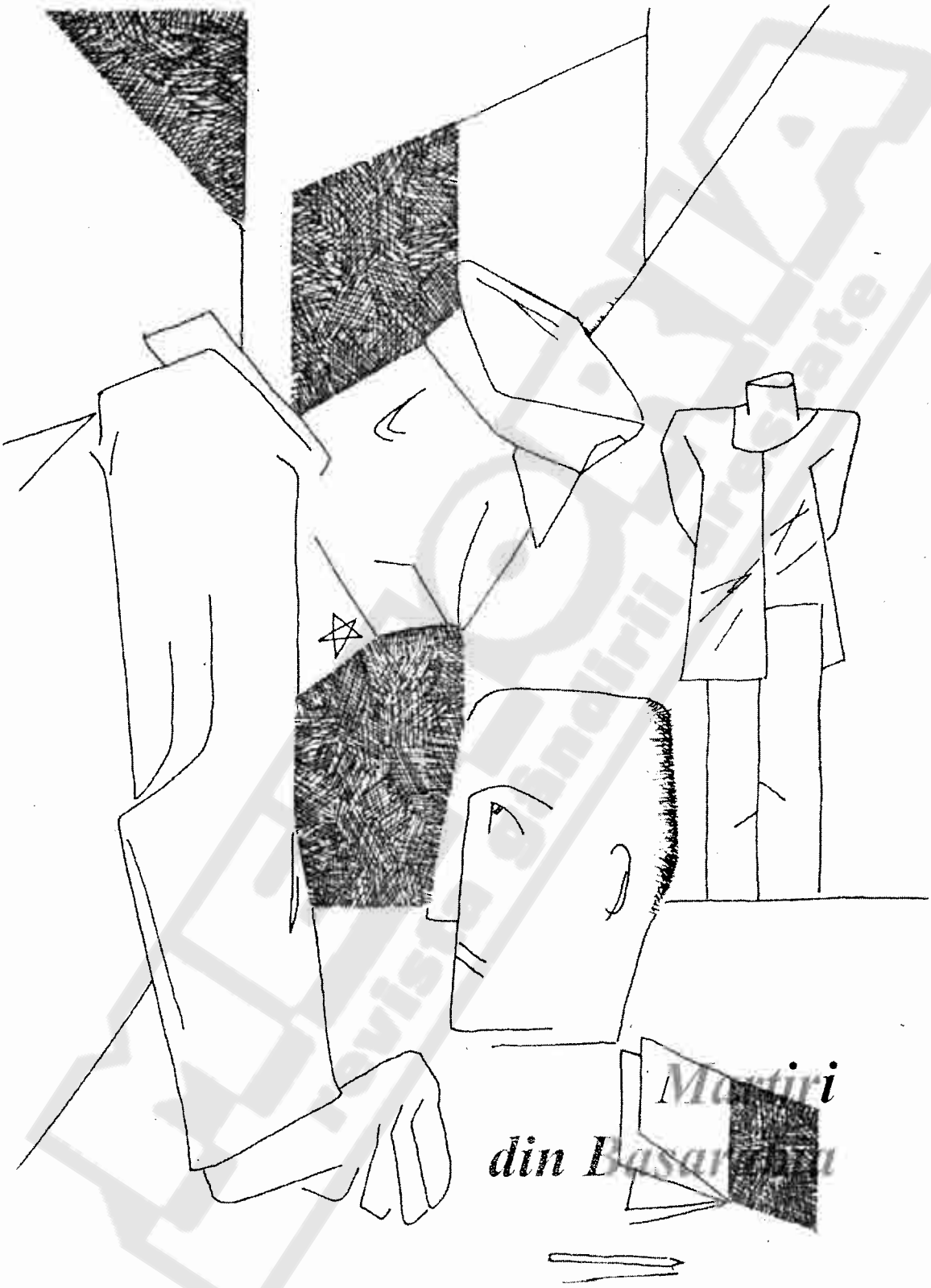

Martiri din Basarabia

revista gândirii creștine

ION ȚURCANU

Simion Baranovschi – un martir al crucificării comuniste a Basarabiei

Istoria rezistenței antisovietice din Basarabia cunoaște o categorie de luptători care s-au opus regimului sovietic de ocupație nu așa cum s-a întâmplat de cele mai multe ori, adică din cauza lipsurilor materiale provocate de haina stăpânire străină sau din disperare în fața viitorului amenințător ce venea peste această mereu și încontinuu năpăstuită palmă de pământ, ci din acea profundă pornire firească ce nu admite călcarea în picioare a ființei umane și sfidarea brutală a drepturilor elementare ale neamului din care aceasta face parte. O astfel de pornire a manifestat și medicul Simion Baranovschi, care în anii 1950-1951 s-a revoltat împotriva ocupației și sovietizării, prin participare la acțiunile organizației antisovietice și anticomuniste Partidul Democrat Agrar.

S-a născut în 1910 în familia țăranilor Feodosie și Eudochia Baranovschi din Echimăuți, județul Orhei. Puțina avere a părinților a fost suficientă ca Simion să poată face studii destul de bune pentru mediul în care s-a născut: școala primară, școala de arte și meserii, școala medicală. Începe să practice medicina încă înainte de război. În anii războiului a fost înrolat în serviciul sanitar al armatei române. Evenimentele din august 1944 l-au găsit la vest de Prut, ca și pe ceilalți basarabeni din armata română, iar după Convenția de armistițiu, impusă la 12 septembrie 1944 României de către Uniunea Sovietică, a fost forțat, sub pretextul „repatrierii în URSS", să revină la baștină, în Basarabia, împreună cu soția Eufrosinia, născută Melnic, în satul Gordinești din același județ Orhei și cu primii doi copii pe care îi aveau atunci, Vitalie și Galina.

A reușit, probabil după multe demersuri și lungi așteptări, să obțină încadrarea în serviciul medical de la baștină. A putut constata însă chiar de la început că, deși acceptaseră să-l angajeze, autoritățile erau cu totul neîncrezătoare față de el. De aceea în fiecare an era mutat dintr-un loc în altul. A început să lucreze la orfelinatul din Echimăuți, apoi i s-a cerut să treacă la Minceni, apoi în Saharna, după aceea la Peciștea și, în sfârșit, din 1949, la Pereni, unde urma să intre în una din cele mai

luminoase și spectaculoase pagini ale istoriei naționale, aceea a rezistenței antisovietice și anticomuniste a basarabenilor.

Neîncrederea era, de fapt, reciprocă. Baranovschi era mai mult decât neîncrezător față de noile autorități, lucru ce completa două manifestări ale sufletului său, legate de soarta de după 1944 a Basarabiei. E vorba, mai întâi, de atașamentul său firesc la valorile naționale, apoi de durerea pentru nenorocirile la care regimul sovietic opresor supusese țărănimea basarabeană: exproprierea practic totală a bunurilor materiale, exploatarea nemiloasă și gratuită în întreprinderile pe care statul sovietic și le însușise, jaf fiscal, teroare ideologică și politică, foamete, deportări, lagăre și închisori. Suspiciunea și urmărirea din partea autorităților străine nu făceau altceva decât să alimenteze în el spiritul de revoltă.

Dezlănțuirea, în 1946, a foametei în masă a însemnat începutul unei mari tragedii personale pentru Baranovschi. Nu a pierdut atunci pe nimeni din familia sa, dar ca lucrător medical se întâlnea zilnic cu numeroase cazuri de îmbolnăvire și de moarte cauzată de foame. Ajuta cu tot ce putea pe cei năpăstuiți, muncea până la extenuare, jertfea din preapuținul pe care îl avea, pentru a reduce cât de cât din prăpădul și suferința cea mare. Dar rămânea neconsolat și indignarea sa creștea foarte mult când vedea că, în loc să ajute mulțimea nesfârșită bolnavă și flămândă, autoritățile de ocupație o supuneau la noi corvezi și la predarea de produse alimentare către stat.

Acele realități tragice au făcut din medicul Baranovschi un revoltat antisovietic fățiș, încă înainte de a se fi făcut cunoscută, în zona unde activa el, acea formațiune politică antisovietică, al cărei program s-ar fi potrivit cu convingerile și pornirile sale. Din puțina informație documentară despre activitatea sa în acea organizație (până la ora de față, încălcând flagrant legislația corespunzătoare, autoritățile din Republica Moldova au refuzat și refuză accesul cercetătorilor și al rudelor celor reprimați la dosarele de fabricație KGB), știm că el a fost printre primii care au făcut parte din PDA.

Câte ceva despre Partidul Democrat Agrar

Ca și alte formațiuni antisovietice care au activat în Basarabia în a doua jumătate a anilor '40 și la începutul anilor '50, această organizație își are propria ei preistorie, când o seamă de revoltați împotriva regimului sovietic de ocupație activau individual în așteptarea momentului când își vor putea conjuga eforturile în vederea obținerii unor rezultate care, fie că ar fi zădărnicit cumva confiscarea de către sovietici a pământului și înrobirea comunistă a țărănimii, fie că măcar ar fi impus autorităților străine o atitudine și măsuri mai blânde în realizarea scopurilor pe care le urmăreau. O bună parte a viitorilor membri ai PDA, și în primul rând figurile lui de frunte,

au avut un astfel de statut cu mult înainte de înființarea organizației, încă de prin 1944-1946. Acesta a fost cazul lui Vasile Odobescu și al lui Grigore și Nina Ciolan din satul Cuizăuca, al lui Manole Țurcanu, din Gordinești, al lui Emilian Bițolin, Afanasie Golub și Ion Garam din Trifești, al lui Tudor Crișavițchi din Pripiceni-Răzeși, Marc Laur din Minceni și Vasile Mățu din Curleni, toate acestea fiind sate din fostul și actualul județ Orhei. Au fost și mulți alții care, fie că au intrat mai apoi în PDA, sau nu au făcut parte din el, după cum erau condițiile în care le-a fost dat să trăiască și să activeze.

Așa cum dovedesc unele documente din arhivă, PDA a început să se înfiripe în a doua jumătate a anului 1950, iar la sfârșitul anului se țineau deja ședințele organizatorilor și existau documentele constitutive ale formațiunii. Din relatările de pe parcursul anchetei ale lui Simion Zlatan, conducător al organizației, originar din satul Popenchi de pe malul stâng al Nistrului (raionul Râbnița), aflăm că ideea creării PDA aparține lui Afanasie Golub, iar primii ei realizatori, pe lângă cei doi, au fost mai întâi Manole Țurcanu, apoi Vasile Odobescu. Scurta istorie a organizației se împarte în două perioade: prima, de la sfârșitul anului 1950 și până prin iulie-august 1951, când este arestat primul grup mare al luptătorilor, după care urmează a doua perioadă, de maximă conspirativitate, care ține până în ianuarie 1953, când au fost trădați și arestați Vasile Odobescu, conducătorul de atunci al PDA, și alți câțiva combatanți activi (Al. Duca, I. Tăutu ș.a.).

În mai puțin de o jumătate de an formațiunea reușește să cuprindă majoritatea satelor din raioanele de atunci – Chiperceni, Rezina, Răspopeni, extinzându-se parțial și în raioanele Orhei, Șoldănești și Râbnița. Principalele metode de luptă erau agitație verbală și în scris, prin foi volante, împotriva colhozurilor, a alegerilor în soviete, împotriva comuniștilor, lupta împotriva „postăvcii" (a predării obligatorii de către țărani a produselor agricole la stat) și a ateismului. În perioada alegerilor, activiștii PDA răspândeau foi volante prin intermediul urnelor de vot, tăiau firele de telegraf, sfătuiau pe țărani să nu participe la votare, îi alungau din sate pe reprezentanții puterii, de regulă militari sovietici trimiși din centrele raionale să supravegheze desfășurarea scrutinului. O metodă specială deosebit de importantă erau discuțiile cu activiștii sovietici din rândul țărănimii locale, la care aceștia erau sfătuiți să nu participe la deportări, la organizarea colhozurilor și colectarea „postăvcii", precum și la alte acțiuni de constrângere și maltratare a țăranilor. Când vorba cu blândețe nu reușea, era aplicată intimidarea. Bineînțeles, într-o organizație antisovietică răfuiala combatanților cu unii reprezentanți mai zeloși ai regimului era un fenomen normal și chiar necesar. Dar luptătorii din PDA au recurs foarte rar la răfuială fizică, de regulă numai atunci când au fost forțați să o facă. Contrar propagandei comuniste și

– Ion Țurcanu s-a născut la 15 ianuarie 1946 în comuna Găureni, jud. Ungheni, din Republica Moldova;

– după absolvirea școlii primare și a studiilor liceale, a urmat cursurile Facultății de Istorie a Universității de Stat din Moldova, devenind profesor de istorie și științe sociale, iar din 1975 – doctor în istorie; din 1981 este docent la Catedra de Istorie Universală a Universității din Chișinău;

– de-a lungul anilor a desfășurat o bogată activitate științifică: între 1969 -1972 – doctoratul în cadrul Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Republicii Moldova; a publicat numeroase lucrări științifice dintre care cităm monografiile *Satul basarabean în anii 1918-1940* (1980), *Relații agrare din Basarabia în anii 1918-1940* (1991), *Foametea din Basarabia din anii 1946-1947* (1993), *Ion Creangă în contextul pedagogiei timpului său* (1994), *Basarabia din nou în fața opțiunii istorice* (1994), *Unirea Basarabiei cu România în anul 1918* (1998);

– în prezent se află sub tipar monografia sa *Moldova antisovietică și anticomunistă. Pagini din lupta basarabenilor împotriva totalitarismului*; iar lucrarea de mari proporții,

intitulată *Bibliografia istorică a Basarabiei și Transnistriei*, se află în curs de finisare;

– între anii 1990 și 1995 a editat revistele istorice "Patrimoniu" și "Revista de istorie a Moldovei";

– activitatea didactică și-a început-o cu peste 35 de ani în urmă, ca învățător la gimnaziu, apoi după obținerea doctoratului a predat istoria antică universală la Facultatea de Istorie a Institutului Pedagogic "Ion Creangă" din Chișinău (1974-1987), iar în anii 1987-1990 – istoria Rusiei și cursul de metodologie a istoriei; în anii 1988-1990 ține un curs de istorie a culturii la Institutul de Arte din Chișinău; de asemenea a pregătit doctoranzi în cadrul Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Republicii Moldova;

– în 1989-1990 a lucrat ca redactor șef la Editura "Cartea Moldovenească", iar între anii 1993 și 1996 a fost directorul acestei edituri;

– după anul 1985 a fost prezent cu articole în ziarele și revistele de cultură din Republica Moldova și în unele publicații din Moscova, ca și din România, având ca teme fenomene culturale și situația social-politică;

– în prezent locuiește la Chișinău.

proceselor-verbale ale simulacrelor de judecată kaghebiste la care au fost supuși după arestare luptătorii din rezistență, aceștia niciodată nu s-au dedat la jaf, viol sau alte acțiuni similare. Conștiința civică, comportamentul uman, moralitatea luptătorilor din rezistența antisovietică nu sufereau nici un reproș. Tocmai pentru că știau acest lucru, prigonitorii și executorii lor căutau să-i incrimineze de fapte săvârșite de delincvenți de drept comun. Aceasta a fost una din regulile principale ale comportamentului organelor de represalii sovietice față de combatanții din rezistența anticomunistă din Basarabia.

Baranovschi dă piept cu fărădelegea întronată de noua stăpânire

Cu firea lui aleasă și în condițiile grele și nedrepte în care îi fusese dat să activeze, medicul de la dispensarul din Pereni oricum ar fi luat apărarea celor nedreptățiți de regim, chiar dacă i-ar fi fost dat să lupte de unul singur împotriva acelui monstru. Vestea apariției unei întregi organizații politice care avea drept scop tocmai acest demers trebuie să-l fi bucurat cu atât mai mult. Înrolarea sa în PDA nu a fost o decizie ușoară. Cu patru copii mici, cu o soție bolnavă și în condiții de viață deosebit de grele, hotărârea lui de a porni deschis la luptă împotriva unei orânduiri atât de puternice a fost una disperată. El știa prea bine că nu va învinge, dar nici nu putea rămâne deoparte, nu putea fi indiferent la nedreptățile și nenorocirile cu care se ciocnea la tot pasul, nu putea suporta darea afară a țăranilor din propriile case și trimiterea lor în lagăre siberiene, nu suferea să vadă cum satele mureau de foame în timp ce pâinea lor era cărată către trenurile ce plecau fără încetare din Moldova în adâncul imperiului roșu, durerea îl copleșea când vedea că oamenii care se chinuiau în lipsuri, boli și împilare nu numai că nu erau luați în seamă de autorități, ci erau tratați mai rău ca dobitoacele. Decizia sa a fost grea, neînchipuit de grea, aparent imposibilă și totuși inevitabilă. Încă înainte de a fi intrat în PDA își arăta deschis părerea despre rânduielile impuse de sovietici, chiar în contactele cu reprezentanții puterii. Odată, pe când mergea într-o căruță cu Daniil Herța, președintele sovietului sătesc din Pereni, Baranovschi s-a apucat să-i spună acestuia o povestioară. Cică Stalin călătorea cu mașina prin munți pe un drum foarte îngust. Deodată calea îi fu îngrădită de Dracul, care se lungise de-a curmezișul drumului. Dictatorul trimise pe un însoțitor de-al său să negocieze cu Dracul ca să-l lase să treacă. I s-au propus de toate: bani, nenumărate bogății, putere. Dracul le-a refuzat pe toate. Atunci Stalin i-a promis că, dacă îl lasă să treacă, îl va primi în colhoz. De cum auzi de colhoz, Dracul s-a și făcut nevăzut.

Astfel de vorbe nu puteau trece neobservate și nu puteau rămâne fără răspuns.

Din relatările fiicei sale, Galina, aflăm că Manole Țurcanu a făcut multe vizite la dispensarul din Pereni, unde a avut discuții lungi cu Baranovschi. După acele contacte, tatăl ei a început să lipsească nopțile tot mai mult și mai des de acasă.

Până la studierea dosarului său din arhiva KGB, despre activitatea desfășurată de Baranovschi în cadrul PDA aflăm din surse colaterale, acestea fiind deocamdată aproape numai dosare ale altor condamnați pentru participare la acțiunile acelei organizații antisovietice. Una din faptele sale de acest gen, care trebuie să fi fost numeroase, este lupta dusă de el împotriva acelor funcționari sovietici din sate care participau activ la jefuirea și prigonirea țăranilor. Vasile Odobescu, în unul din interogatoriile la care a fost supus de către organele de represiune sovietice, relata că prin martie 1951 un grup de activiști de frunte ai PDA (Gr. Ciolan, S. Zlatan, Em. Țurcanu plus cel care povestea) s-a întrunit în casa lui Trifan Loghin din Pereni pentru a discuta și a lua măsuri relativ la atitudinea activistului sovietic comunist din sat, Herța, față de țăranii de acolo. Baranovschi, prezent la acea întrunire, a vorbit cu mult amar despre rolul activ al lui Herța în ridicarea și deportarea țăranilor din sat și, susținut de Loghin, a cerut ca prigonitorul „să fie învățat minte. Toți participanții la întrunire au fost de acord cu propunerea lui Loghin și Baranovschi, după care au hotărât să taie linia de telegraf pentru a nu se putea comunica la raion despre atacul asupra lui Herța". Cei care au mers la acesta acasă „l-au avertizat că dacă va mai lucra în soviet și va avea aceeași activitate, va fi omorât". Despre acest caz povestea și S. Zlatan în procesul anchetării sale, precizând că intimidarea slugilor locale ale sovietelor se făcea doar „pentru a-i forța să renunțe la inițiativele privind realizarea la sat a acțiunilor organelor sovietice de partid".

Știm, de asemenea, că una din principalele învinuiri pe care călăii săi i-au adus-o lui Baranovschi a fost răspândirea foilor volante cu conținut antisovietic. Cunoaștem doar câteva dintre ele și, judecând caracterul și acțiunile organizației, acestea nu par să fi fost cele mai importante și cu adevărat definitorii pentru PDA. Iată una scrisă de Grigore Ciolan, care nu avea cine știe ce carte: „Pace în lume va fi atunci când sugătorii de sânge comuniști vor cădea. Moarte bandiților comuniști!" Alta fusese executată de S. Zlatan, care avea doar șapte clase de școală sovietică: „Socialismul cu adevărat este un idol setos de sânge omenesc, căci slujitorii lui comuniști mereu umblă și îndeamnă pe oameni la răzvrătiri, la răscoale, revoluții și vărsări de sânge".

Baranovski pe un vapor militar pe Dunăre

Urmărirea, arestarea, „judecata" și execuția

Cei care alcătuiau nucleul PDA erau urmăriți pas cu pas de către KGB încă dinainte de a se fi întrunit în acea formațiune

În ajunul războiului – plimbându-se cu doi prieteni prin Timișoara

de luptă. Primele lor acțiuni în cadrul noii organizații antisovietice i-au alertat pe ocupanți și i-au determinat să-și intensifice acțiunile de urmărire, pentru ca în cele din urmă să-i smulgă din sânul populației de care erau foarte strâns legați și să-i nimicească.

Toate faptele ce țin de urmărirea, trădarea și arestarea activiștilor din rezistența antisovietică vorbesc despre scenarii elaborate cu multă grijă. Cazuri ca cele referitoare la Filimon Bodiu, Vasile Odobescu sau Simion Zlatan pot satisface cele mai exigente gusturi ale realizatorilor de filme încărcate de emoții și de acțiuni spectaculoase. Dar, sub acest aspect, nici drama lui Simion Baranovschi nu pare mai puțin captivantă, chiar cu lacunele serioase pe care le are informația de care dispunem la ora actuală cu privire la acele momente înălțătoare ale vieții sale.

Era pe atunci în Pereni o tânără secretară de comsomol și șefă de club, numită Alexandra B., și care, după intrarea lui Baranovschi în PDA, dădea mereu târcoale locuinței sale (o parte a dispensarului instalat în casa confiscată de la un țăran înstărit care fusese deportat, Isai Șolcan), așa încât familia lui ajunsese să nu mai poată scăpa de ea. De la o vreme, tot cam pe atunci, sora medicală Vasilica Margine, principalul ajutor al doctorului Baranovschi la dispensar, fată arătoasă, se pomeni asaltată insistent de un proaspăt îndrăgostit, un rus tânăr, chipeș, care venea mereu de la raion, se hârjonea întruna cu asistenta, mai mult în dispensar și pe lângă locuința medicului. Într-o zi, cu puțină vreme înainte ca Baranovschi să fie arestat, pe când el nu se afla acasă, în curtea lui își făcu apariția un grup de oameni, între care unul sau doi străini, iar restul de la spitalul din sat, care începură să cotrobăie peste tot. Copiii au întrebat ce căutau. Li s-a răspuns că se luau măsuri pentru prevenirea incendiilor. A doua zi se zvoni însă că au fost căutate arme.

Ca și ridicarea țăranilor care erau deportați, arestarea luptătorilor din rezistență, de regulă, nu se făcea în văzul întregii lumi, ci noaptea târziu. Astfel, regimul de ocupație încerca să demonstreze că nu practica silniciile și teroarea, că era un regim pașnic, uman. Baranovschi cunoștea această stratagemă, de aceea, după declanșarea arestărilor, prin iunie 1951, noaptea făcea tot ce putea să nu cadă în mâinile KGB-ului. Reprezentanții acestuia, încercând de câteva ori să-l momească și să-l ridice pe ascuns, și nereușind, au tăbărât pe el în plină zi, aceasta întâmplându-se prin iulie 1951. L-au forțat să se urce într-o căruță cu care veniseră de la Trifești și l-au dus pentru totdeauna. A întrebat și Simion, a întrebat și soția sa Eufrosinia pentru ce l-au arestat, și li s-a răspuns: pentru că făcea parte din banda lui Cucoș. (Cucoș fusese într-adevăr un criminal de drept comun, hoț și ucigaș, care activase mai mult în zona Teleneștilor, după distrugerea grupului de luptă al lui

Filimon Bodiu, dar de care în părțile Rezinei nu se prea știa). De fapt S. Baranovschi știa foarte bine că mai devreme sau mai târziu va fi arestat. Eugenia Tontici, fost lucrător medical în centrul raional Rezina, cu care Baranovschi avea cele mai bune relații de serviciu, povestea mai târziu că, sosind într-o zi la ea, Simion i-a spus că venise să-și ia rămas bun, deoarece pleacă pentru totdeauna din acele locuri. Ea s-a mirat mult și l-a întrebat cum era cu putință să o lase pe Frosica singură, bolnavă și cu patru copii mici. El i-a răspuns că nu avea încotro, dar că știe pentru ce pleacă și că atunci când vor fi mari, copiii îl vor înțelege.

Interogatoriul a ținut vreo trei luni și a avut loc în închisoarea din Chișinău. Cum se comportau ofițerii KGB cu acei pe care îi anchetau cunoaștem prea bine din mai multe procese-verbale ale interogatoriilor la care fuseseră supuși alți combatanți. Se întâmpla ca unii anchetatori (Sidelnikov, de pildă) să fie mai blânzi, dar cei mai mulți au fost destul de violenți. Așa era Soholazov, care a anchetat-o pe Olimpiada Bodiu, sau Ghetman, care îi bătea crunt pe cei anchetați. Iar Solnțev obișnuia să bage țeava revolverului în urechea jertfei, urlând: *„Raskaji, rumânski bandit!"* („Spune, bandit român!") – își amintește Al. Duca, fost membru activ în PDA. Nu este greu de închipuit că Baranovschi, pe care reprezentanții autorităților sovietice îl numeau, cu vădite intenții vindicative, „român", a avut de îndurat tratamentul cel mai dur.

În sfârșit, la 29 octombrie 1951 a avut loc înscenarea unui așa-zis proces, la care reprezentanții („troika") din Tribunalul districtului militar Odesa, în ședință închisă, fără martori și fără apărare, cum era practica organelor de represalii sovietice, i-au adus lui Baranovschi la cunoștință sentința care îl condamna la moarte prin împușcare. Sentința a fost executată la 25 martie 1952, în incinta aceleiași închisori.

Întrebarea cea mai grea care apare la aflarea acestor fapte este de ce acestui martir i-a fost hărăzit un sfârșit atât de aspru, de vreme ce știm că regula generală pentru acele oribile procese era ca pedeapsa capitală să fie aplicată doar acelora care lichidaseră și activiști sovietici. Or, Baranovschi nu numai că nu făcuse așa ceva, dar în general, deși era un anticomunist convins, nu s-a făcut părtaș la nici un act de lichidare a adversarilor săi, care, la drept vorbind, meritau un atare tratament. Ba mai mult, cu toate că PDA a recurs foarte rar la astfel de răfuieli cu slujitorii regimului de ocupație comparativ cu alte organizații antisovietice, el a avut totuși cel mai mare număr de condamnați la moarte – 12, dintre care numai unul a fost grațiat. Explicația constă în faptul că nucleul și partea cea mai activă a acestei formațiuni au fost judecate de un tribunal al armatei sovietice (de obicei, luptătorii din rezistență erau judecați de tribunalele trupelor de Interne, care păreau ceva mai „blânde"). În ochii militarilor sovietici, orice reprezentant al

rezistenței antisovietice a basarabenilor era agent român, care lupta pentru reunirea ținutului cu România. Tocmai de aceea în documentele KGB-ului PDA este calificat drept organizație naționalistă, adică românească. Drept urmare, dând glas și unor puternice resentimente antiromânești cultivate înainte de război și pe parcursul războiului, judecătorii militari ruși puteau trimite cu ușurință la moarte (și de multe ori cu satisfacție chiar!) pe orice basarabean care nu s-ar fi arătat destul de loial administrației de ocupație. În plus, în ceea ce-l privea pe Baranovschi, el mai avusese „nenorocul" să facă studii în România și, în timpul războiului, să fi fost înrolat ca lucrător medical în armata română.

Calvarul familiei sale

Plecând pentru totdeauna de acasă, Baranovschi nici nu și-a închipuit probabil (cel puțin, așa reiese din ceea ce-i spusese el Eugeniei Tontici în clipa de adio) că familia sa va porni în curând pe urmele lui, trecând printr-un lung șir de nenorociri.

După ce fusese arestat, familia sa a fost izgonită din locuința din Pereni; casa din Echimăuți, proprietatea familiei, a fost confiscată, iar Eufrosinia, care lucrase ca învățătoare, nu mai putea spera să fie reangajată în învățământ. Deși foarte bolnavă (cu puțină vreme în urmă fusese operată de cancer mamar), ea pleacă la Chișinău și se angajează infirmieră la spitalul republican. Copiii și-i aciuise pe unde a putut. Fetițele Galea și Silvia, de 12 și respectiv 2 ani, le lăsase în Gordinești, la tatăl său, Gheorghe Melnic, Costică stătea la un verișor din Chiperceni, iar pe băiatul cel mai mare, Vitalie, îl ținea pe lângă ea.

La 20 august 1952, Eufrosinia a fost arestată și închisă într-un beci. Era scoasă de acolo doar pe la 2 noaptea și atunci i se explica de ce fusese arestată: „pentru faptele soțului, care a făcut parte din banda lui Cucoș". În același timp sunt arestați, pe rând, și copiii. Galea ține bine minte cum într-o noapte văzuse o mașină coborând în sat. A avut presimțirea că veneau după ea și surioara ei. Târziu după miezul nopții, pe la orele 1-2, a auzit bătăi puternice în ușă. Când a deschis, a văzut câțiva oameni, printre care și soldați cu arme, care le-au cerut să se pregătească în grabă și să se urce în mașină.

După ce au fost arestați cu toții și strânși laolaltă, au fost băgați în închisoarea centrală din Chișinău. Începuse noul an de învățământ și copiii cei mai mari vedeau prin geamul închisorii cum mergeau la școală cei de seama lor. Costică s-a îmbolnăvit de plămâni și toată familia a fost mutată în spitalul închisorii. Mama plângea că-i moare copilul. După ce acesta s-a mai întremat, într-o noapte au fost transportați la Tighina într-un vagon atașat în urma trenului și suprapopulat cu deținuți.

Martiri din Basarabia

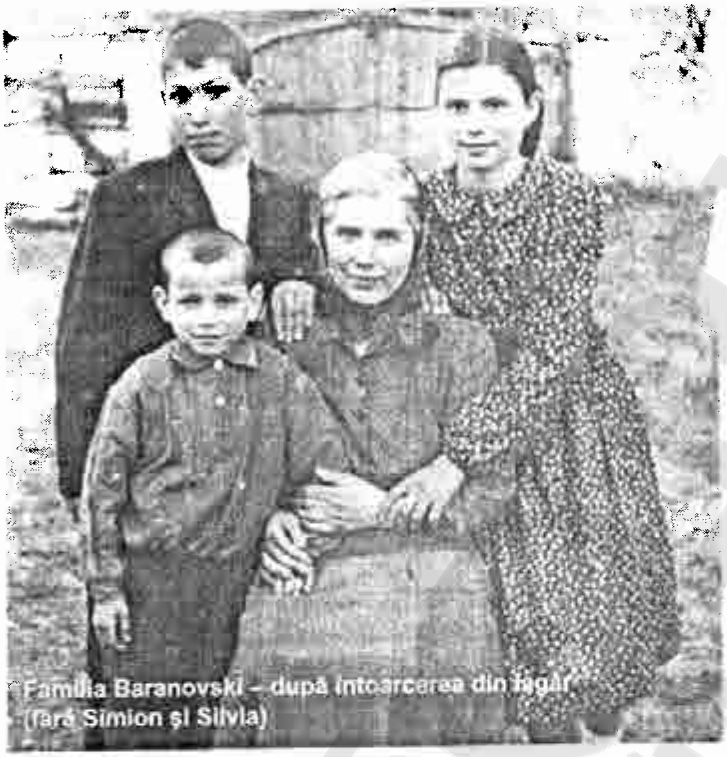

Familia Baranovski – după întoarcerea din lagăr (fără Simion și Silvia)

Din nu se știe ce motive, după vreo zece zile sunt readuși la Chișinău într-o dubă neagră (*ciornîi voron*). Apoi vor fi trimiși la închisoarea din Odesa, de acolo la una din Moscova, după care a urmat închisoarea din Kuibâșev. Fiecare nouă întemnițare atrăgea o nouă îmbolnăvire a copiilor, cea mai grea fiind dizenteria pe care au contractat-o în pușcăria din Kuibâșev.

În sfârșit, după vreo două luni de chinuri prin trenuri, pușcării și lazarete ale închisorilor, cele cinci suflete ajung în Kazahstan, la Kzâl-Orda. Aici au fost internați într-un lagăr numit „Krasnâi gorodok" („Orășelul roșu"), în baraca nr. 14, între o baracă cu greci și alta cu ceceni.

Dar chinurile nu sfârșiseră, dimpotrivă. Cel mai mare chin era foamea. Copiii mai mari ieșeau la calea ferată și cerșeau câte o bucățică de pâine la trenurile ce treceau pe acolo. Mai aveau și alte munci: strângeau cărbunele rămas prin vagoane sau căzut pe terasament și-l schimbau pe o fărâmă de pâine sau de lipie cazahă. Ori cărau saci grei cu iarbă pentru vitele localnicilor.

Deși boala o sleise de puteri, Eufrosinia se ținea foarte tare. Fotografia din dosarul ei de la Securitate o arată îmbătrânită prea devreme (avea doar 34 de ani), abătută, dar chipul ei era totuși senin. Dumnezeu știe cum a reușit să-și interneze fetița cea mică într-un sanatoriu pentru cei mici, iar

Martiri din Basarabia

pe Vitalie, într-un orfelinat. Ea însăși s-a angajat la fabrica de încălțăminte din Kzâl-Orda. A avut norocul să dea peste o familie de moldoveni din Vărzărești Noi, raionul Călărași, pe nume Plăcintă, care fusese deportată acolo încă din 1941 și avea un fel de casă în afara barăcilor, deci condiții de trai mai bune. Au fost invitați de familia Plăcintă să se mute cu traiul în casa lor.

La scurt timp după moartea lui Stalin, familia Baranovschi a fost amnistiată și i s-a permis să se întoarcă la vatră. Cu mare greutate au făcut rost de bani pentru a ajunge acasă. Dar casă nu aveau și au fost nevoiți să se aciuieze în casa lui Gheorghe Melnic. Familia, chiar fără tatăl despre care nu știau nimic, nu era întreagă, deoarece Silvica, fiind foarte plăpândă, mama a acceptat să o mai lase o vreme în sanatoriul în care aveau oarecum grijă de ea.

La baștină îi așteptau alte două nenorociri. Una era tratamentul huliganic, dușmănos la care îi supuneau destul de mulți consăteni: în parte îndobitociți de propaganda bolșevică, iar în rest de frică să nu fie învinuiți că simpatizează cu „dușmanii poporului"; acei săteni le-au făcut multe zile amare. A doua nenorocire era „postavka". Cu toate că era aproape doborâtă de boală, complet incapabilă de a munci din greu, cum cereau îndeletnicirile țăranilor, Eufrosinia era forțată să dea la stat cantități mari de produse agricole. Evident, nu putea face față acelor sarcini. De aceea implora într-una să fie scutită de ele. În 1955 adresa unui oarecare Șklearuk, reprezentantul ministerului colectărilor în raionul Rezina, rugămintea să fie scutită de predarea la stat a 30 kg carne și 75 de ouă, deoarece, explica ea, nu era aptă de muncă și nici copiii săi nu erau încă în stare să muncească. Se vede că rugămintea i-a fost zadarnică, pentru că peste un an va scrie iar, de data asta lui I. Kupțov, președintele comitetului executiv raional, un fel de mai-mare peste puterea sovietică din raion, implorând să fie „eliberată de predarea la stat a produselor agricole" și invocând aceleași scuze ale incapacității de executare a corvezii.

Nu a uitat nici o clipă de soțul său, l-a așteptat mereu și niciodată nu și-a pierdut nădejdea să-l revadă între copiii lor. În 1956, mase întregi de deportați și de condamnați pe motive politice s-au întors în satele lor. Dar Simion nu s-a aflat printre ei. Atunci Eufrosinia a trimis o scrisoare Sovietului Suprem al URSS, rugând să i se spună ce se făcuse cu soțul ei, pentru că, zicea ea, cei arestați o dată cu el au venit la sânul familiilor, iar el nu s-a mai întors.

Răspuns nu a mai primit, după cum nu s-au sinchisit de nenorocirea ei nici cei care o impuneau la „postavkă". S-a stins încet-încet și a plecat în altă lume, în 1958, și abia acolo s-a întâlnit cu iubitul ei soț.